

Västanbladet

GöteborgsRegionens Släktforskare

Årgång 34

2017

Nr 1

Det gamla sjömanshuset vid Masthuggstorget

Innehållsförteckning nr 1 -2017

Ordförande har ordet	s 3
Vi Möts	s 4
GRS kurser och DNA	s 5
Landsarkivet informerar	s 6
Lördagsöppet i lokalen Landsarkivet i Göteborg Och Nordbanken Per Clemensson	s 7 s 8
Helfrid i det heliga landet Vad som kan hända på posten Per Clemensson	s 16 s 20
Arkiv och Filateli Vad hände i Uppsala eller "Vad har jag för nytta av förbundet+ " Lisbet Rodin	s 21 s 28
Göteborgsbokens dag	s 31
Omslagsbild: Vykort Det gamla Sjömanshemmet på Masthuggstorget, utgivet av Karlaförlaget Lysekil	
Västanbladet: Redaktionskommitté: Per Clemensson, LarsOlof Lööf och Johan Ahlén. Västanbladet ingår i medlemsavgiften 200:-/ år och utkommer årligen med fyra nummer. Ansvarig utgivare Per Liljeström	
Tidningsmakare Christina Claeson ch_claeson@hotmail.com	

Tryckeri: Typographica, Göteborg

GöteborgsRegionens Släktforskare

MEDLEMSFÖRENING I SVERIGES SLÄKTFORSKARFÖRBUND Styrelse 2 0 1 7

Ordf.	Lisbet Rodin 0701-70 84 30 Hults Sörgårdsväg 13A, 436 45 ASKIM lirodin@hotmail.com
Vice ordf.	LarsOlof Lööf 0705-22 24 91 Erik Dahlbergsg. 4, 411 26 GÖTEBORG larsolof.loof@gmail.com
Sekreterare	Gunilla Brolund 0705-50 14 62 Dahlströmsg. 30, 414 65 GÖTEBORG gunilla.brolund@gmail.com
Kassör	Eva von Brömsen 0733-10 06 06 Tornvägen 9, 438 34 LANDVETTER kassor.grs@gmail.com
Vice kassör	Ewert Arwidsson 0723-13 84 15 Eva Rodhes g. 10, 411 11 GÖTEBORG trewetrans@telia.com
Webmaster	Lars Nyqvist, 0767-71 64 56 Trollhättvägen 12, 442 49 KUNGÄLV webmaster.g.r.s@telia.com
Redaktör	Per Clemensson, 031-20 65 63 Södra Vägen 79, 412 54 GÖTEBORG per@clemensson.net
Ledamot	Robert Berggren, 0703-55 00 99 de Geersgatan 16, 416 57 GÖTEBORG ordf.gbghembygd@gmail.com
Ledamot	Inger Clemensson, 031 - 20 65 63 Södra Vägen 79, 412 54 GÖTEBORG inger@clemensson.net
Ledamot	Jan Forslund 0346-222 45 Ljungby Prästgård 101, 311 95 FALKENBERG janforslund@spray.se
Ledamot	Ingela Linderå, 0738-01 92 71 Årenpringsgatan 2A, 416 52 GÖTEBORG aliceingela@yahoo.se
Suppl.	Johan Ahlén, 0739-97 19 16 Dockerredsvägen 14, 424 91 OLOFSTORP. johan@flygfotohistoria.se
Suppl.	Barbro Maijgren 0706-44 81 48 Mästarevägen 10, 305 72 STENINGE

Manusstopp för nr 2-2017
meddelas på hemsidan

Ordföranden har ordet

Nästan två månader som ordförande.

Det är mycket nu, som man brukar säga. Vi som är nya i styrelsen skall landa i vad som är våra uppgifter, vad var och en skall göra, eller borde har gjort om vi vetat om det, hur vi skall samarbeta och få verksamheten att rulla på utan alltför stora avbräck. De som suttit i styrelsen en lååång period har det mesta i huvudet, det går på rutin. Det kommer det att göra för oss också, men gör det inte ännu. Som tur är har vi Majvor och Ingela som stadig backup i lokalen. Där har vi också numer Anna Maria som stöttar upp.

Lite nytt har det hunnit bli. Lördagsöppet hade premiär 18 februari och vi planerar att ha denna service varannan lördag när landsarkivet är stängt, framför allt för våra yngre forskare som inte är daglediga i veckan. Men ni andra är naturligtvis också välkomna.

En Facebooksida är under upparbetande (sök på Göteborgsregionens Släktforskare) och vi tror att den kan ge en möjlighet för medlemmar och andra att kommunicera. Alla gillar inte Facebook, alla har inte Facebook, men för dem som använder funktionen är det ett remarkabelt verktyg att sprida information och kommunicera.

En förhoppning är att vårt bibliotek, både av böcker och tidskrifter skall upptäckas och användas av fler. De upptar många hyllmetrar i våra lokaler men är kanske inte så flitigt använda. Samarbetet med landsarkivet i form av föreläsningar på torsdagar fortsätter med start 23 mars – program kommer på hemsidan och ni som anmält er får mejl om detta.

Med varma hälsningar från er nya ordförande

Lisbet Rodin

Vi möts våren 2017

Vårutflykt

7 maj 2017 utfärd då vi åker till
Gunnebo slott och till
"Kvarnby-dagen" i Mölndal.

Mer information kommer via mejl
och på hemsida och Facebook.
Brev skickas till personer som inte
har angivit mail-adress

Kvarnbyn och Gunnebo Slott,
foto Kjell Croné

GRS kurser och DNA våren 2017

Emigrantforskning

Innehåll: källor till emigrantforskning i Sverige och USA, databaser.
Tid och omfattning: 4 x 3 timmar

Kursdagar:
torsdag 23/3, 6/4, 20/4 och 4/5.

Pris: 500:- kr exkl. kursbok.
Medlemskap i GRS krävs, 200:- kr.
Det finns fortfarande lediga platser.
Kursansvarig: Ewert Arwidsson

Släktforskning för nybörjare

Tid och omfattning: start 27/3,
5 x 3 timmar
Kursdagar: 5 helgfria måndagar
mellan kl 15.00 – 18.00
Kursansvarig: Gunilla Brolund

Grundkurs Släktforskning

Kvälls- och helgkurs kommer
eventuellt att arrangeras.

Information kommer att finnas på
hemsidan'

Handskriftsläsning
Ingen kurs under våren.

Information för hösten kommer att
finnas på hemsidan.

DNA-caféer med fokus på Family Finder

Begränsat antal deltagare
20/3 Repetition - Lisbet Rodin

22/3 Fortsättning/fördjupning
Eva von Brömsen

3/4 Nybörjare - Lisbet Rodin

12/4 Fortsättning/fördjupning
Eva von Brömsen

24/4 Repetition - Lisbet Rodin

8/5 Nybörjare - Lisbet Rodin

18/5 Fortsättning/fördjupning
Eva von Brömsen

22/5 Repetition - Lisbet Rodin

10/6 Öppet DNA-hus -
Eva von Brömsen och Lisbet Rodin

12/6 Nybörjare Repetition
Lisbet Rodin

Lisbeth Zachs deltar vid en del
caféer, informeras vartefter på
hemsida och Facebook

**Kurserna hålls i GRS
regi och lokaler på
Erik Dahlbergsgatan 36 B
Obligatorisk anmälan
via länk på hemsidan.
grs.forening.genealogi.se/Kurser**

Landsarkivet i Göteborg informerar

Varmt välkommen till våra program- punkter och evenemang, dels i "torsdagsföreläsning"-serien som vi arrangerar i samarbete med föreningarna GöteborgsRegionens släktforskare och Industrihistoria i Väst, och dels i samband med Släktforskningens dagar 18-19 mars, Göteborgsbokens dag 1 april, Vetenskapsfestivalen 10-12 maj, West-Pride 8-11 juni, samt våra handskriftsläsningstillfällen!

Fri entré till samtliga aktiviteter

OBS obligatorisk platsbokning till torsdagsföreläsningarna.

Torsdagsföreläsningar våren 2017

23 mars kl 18.30-19.15

Heraldik – grafisk design med medeltida rötter

Statsheraldiker Henrik Klackenbergs berättar om heraldikens idé, uppkomst och väg till Sverige samt om Riksarkivets arbete med att vårda detta kulturarv. I arbetsuppgifterna ingår att skapa vapen, fanor och emblem för kungligheter, myndigheter och kommuner. I föredraget visas och kommenteras alltifrån medeltida sigill till samtida logotyper för myndigheter.

6 april kl 18.30-19.15

Kan man bygga bort ohälsa? Om dödlighet och sanitära reformer i 1800-talets Göteborg Under slutet av 1800-talet växte flera av Sveriges städer i en våldsamt takt. Det var en stor utmaning för invånare och myndigheter att upprätthålla en dräglig levnadsmiljö i städerna.

I detta föredrag av Johannes Daun, fil dr i historia och arkivarie vid Landsarkivet i Göteborg, diskuteras några av de "sanitära reformer" som genomfördes i Göteborg under denna period (vattenledning, sophantering, med mera), och den effekt reformerna hade på invånarnas hälsa.

20 april kl 18.30-19.15

Automatisering och robotisering

Kommer det finnas några jobb kvar i framtiden? Vilka? Var då? Dessa frågor diskuteras Martin Henning, docent i ekonomisk geografi vid Handelshögskolan i Göteborg, i en föreläsning som undersöker både dåtidens och framtidens regionala arbetsmarknader.

4 maj kl 18.30-19.15

Saltets pris – Svenska slavar i Nordafrika och handeln i Medelhavet 1650–1770

När Jonas Thorsons föräldrar en dag år 1707 får veta att deras son har sålts som slav på en auktion i Alger på den ökända "Barbariska kusten" i Medelhavet är det ett skakande besked. Men Thorson är inte ensam: under perioden 1650–1770 tillfångatogs ett tusental svenska sjömän som var sysselsatta i den viktiga importen av salt till Sverige. I föreläsningen berättar Joachim Östlund, historiker vid Lunds universitet, om sina omfattande studier av dessa sjömän.

18 maj kl 18.30-19.15

Göteborg under andra världskriget

Under denna föreläsning berättar f d landsarkivarie Louise Lönnroth och arkivarie Daniel Sjöberg om källorna som speglar livet under kriget och dess påverkan på staden ur olika perspektiv.

Från tidens politiska strömningar och uttryck till de ekonomiska följderna av Sveriges neutralitet. Föreläsningen lyfter också fram krigets efterverkningar i staden där enskilda människoöden och större förlopp tillsammans skapar en bild av vad kriget kom att betyda för Göteborg.

De ovan nämnda föreläsningarna äger rum i Landsarkivets hörsal, Arkivgatan 9, de börjar kl 18:30 (dörrarna öppnar kl 18:00). Du bokar din biljett till torsdags föreläsningarna genom att maila ditt namn till bokning.gla@riksarkivet.se senast kl 12.00 samma dag som föreläsningen äger rum. Obs! Begränsat antal platser. Du behöver vara på plats 15 minuter innan föreläsningen för att bekräfta din bokning annars blir platsen vakant.

Landsarkivet bjuder även in till följande arrangemang under våren:

Vernissage för utställning om Brödupproret 1917!

Lördag 6 maj kl 15.00-16.00
Tillsammans med 19 arkivanvändare har Landsarkivet skapat en utställning om de händelserika hungerkravallerna som ägde rum den 5-6 maj 1917, det så kallade brödupproret. Varmt välkommen att fira vernissage för utställningen!

Lördagsöppet i lokalen

Vi har gjort det förut . . . och försöker nu igen! **LÖRDAGSÖPPET** - för dig som inte är ledig under veckodagarna, eller bara har vägarna förbi Erik Dahlbergsgatan 36 B. Vi har nu öppet för släktforskning, litteraturläsning och tidningsbläddring till att börja med lördagarna den 4 mars (ojämna veckor) framöver mellan klockan 10 och 14. Vissa gånger framöver kan vi komma att ha ett speciellt tema, beroende på vilka som bemannar lokalen. Detta kommer du att kunna få information om på hemsidan och även på vår Facebooksida som är under uppbyggnad - GöteborgsRegionens Släktforskare.

26

Vill du vara säker på att ha tillgång till en forskardator bör du ringa under veckan och boka plats - tel 031-13 12 12 Har du egen dator med dig finns det tillgång till WiFi. Vårt bibliotek är välutrustat vad gäller litteratur med koppling till släktforskning, och det finns hyllmetrar med släktutredningar som du kanske kan ha stor nytta av. Föreningen byter släktforskningstidskrifter med flera andra föreningar. Inom kort kommer en lista på dessa att läggas ut på hemsidan. Vi arkiverar gamla nummer som också finns att tillgå. Det planerade DNA-caféet för er som vill gå en "fortsättning" blir lite förskjutet - börjar först i mars.

Med vänliga hälsningar
Styrelsen

Landsarkivet i Göteborg och Nordbanken

Per Clemensson

Ur boken "Våra föregångare – från många småbanker till nordisk storbank"

Landsarkivet i Göteborg har allt sedan sin tillkomst 1911 tagit emot enskilda arkiv, det vill säga företags-, förenings-, gårds- och personarkiv. Under åren 1912 – 1950 inregistrerades elva företagsarkiv och det första av dessa var ett bankarkiv: Göteborgs Diskontkontors arkiv 1783 – 1796. Efter 1950 har takten på mottagandet av arkiv ökat avsevärt.

Företagsarkiven utgör idag sammanlagt 210 st, varav dock flera består av moder- och dotterbolag, varför det egentliga antalet företagsarkiv är betydligt större.

Särskilt har den intensiva inventeringsverksamheten, som drevs av landsarkivet 1955 – 1956, och de omfattande kriserna för textil- och varvsindustrierna satt sina spår.

Idag omfattar företagsarkiven, huvudsakligen förvarade i landsarkivets depå på Hisingen vid Polstjärnegatan, cirka 14 000 hyllmeter, medan landsarkivets i Göteborg hela arkivbestånd utgör cirka 62 000 hyllmeter.

Av beståndet består idag cirka 2 000 hyllmeter av bankarkiv och motsvarande:

Göteborgs Bank – Götabanken med flera,
överlämnade av Nordbanken, 1847 – 1991

Göteborgs Hypoteksförening
GIGAB 1869 – 1991

Gamlestadens Invest AB 1987 – 1989

Finansinstitutet

Svenska Värden 1910 – 1925

Göteborgs Sparbank med flera 1820 – 1969

Göteborgs Diskontkontor 1783 – 1796

Till gruppen bankarkiv räknas även Majornas Pantlåne AB:s arkiv och Procentaren Karl Jönssons arkiv.

Till mottagandet av arkiv från verk samma företag knyts idag särskilda utlåningsvillkor som till exempel att tillstånd för lån ur arkivet endast lämnas av deponenten/givaren, att arkivet är slutet för forskning intill viss tid eller att tillstånd för lån lämnas av landsarkivet för seriöst syftande forskning. Några kostnader för förvaringen uttogs ej tidigare men från och med 1990-talet tar landsarkivet emot arkiv från levande företag enbart mot ersättning för förvaring per hyllmeter och för ordnande och förtecknande av respektive arkiv.

Landsarkivets strävan är naturligtvis att de arkiv som överlämnas i landsarkivets vård i största möjliga utsträckning kan utlånas och komma forskningen till godo.

Har arkivet övergått i landsarkivets ägo som gåva likställs handlingarna med allmänna statliga handlingar ur sekretessynpunkt.

Vissa arkivbildares arkiv står dock i särklass vad beträffar sekretess.

Det gäller i första hand våra advokat-, präst-, läkar- och försäkringsarkiv samt våra bankarkiv.

Redan under bankväsendets äldsta historia förekom bestämmelser rörande bankernas sekretessplikt. I Sverige tog bankhemlighetens princip tidigt uttryck i lagstiftningen genom en förordning av den 22 september 1668, genom vilken Rikens Ständers Bank kom till.

Här återfinns en artikel 32: "Ingen skall fördrista sig att fråga efter en annan part uti böckerna, men skulle sådant ske då skall bokhållaren ingalunda några besked därom giva".

Från mitten av 1800-talet och framåt förekommer bestämmelsen i olika varianter i bank- och finanslagstiftning.

I den senaste lagstiftningen 1987 återfinns bestämmelsen i följande formulering:

"Enskilt förhållande till bank får inte obehörigen röjas. I det allmännas verksamhet tillämpas i stället bestämmelserna i sekretesslagen".

Aktiebrev från AB Göteborgs Bank

Grunden till banksekretessen, som ju i motsats till den statliga och kommunala sekretesslagstiftningen saknar tidsrekvisit med flera regler för förbehåll, samtycke med mera, är otvivelaktigt i de enskilda bankkundernas intresse. I princip borde medgivande för lån till enskild ur bankarkiven ges av respektive bank och av berörd bankkund.

Myndigheternas tillgång till bankarkiven är i lag reglerad. Så till exempel har myndigheterna i samband med taxering rätt till uppgifter om enskilda bankkunder. Likaså är banksekretessen begränsad vid vittnesmål inför domstol. I vissa sammanhang har bankerna upplysningsplikt till exempel vis å vis myndigheter som har att utöva tillsyn till exempel överförmyndaren, AMV, UD:s arvsbyrå.

Depositionen av bankarkiv

Landsarkivets förbindelser med Göta-banken är av gammalt datum och här-rör från 1960-talet, då bankdirektör Torsten Wennergren tog kontakt med dåvarande landsarkivarien i Göteborg, Gösta Lext och å bankens vägnar efterlyste sakkunnig rådgivning för ordnande och förtecknande av bankens historiska arkiv.

Enligt Wennergrens PM av den 17 september 1965 frågade han om landsarkivet i Göteborg hade möjlighet att ställa någon tjänsteman till förfogande för rådgivning. "Min avsikt", skriver Wennergren, "var att få arkivet upplagt på sedvanligt sätt, så att det lämpade sig för eventuell framtida forskning".

Det efterlysta "bollplanket" kom att bli artikelförfattaren, som under följande årtionden kom att kostnadsfritt stå till förfogande som rådgivare i arkivfrågor för Göteborgs Bank.

Wennergren påpekade redan från början av samarbetet banksekretessens krav och betonade att banken ville ha kontroll över forskningen; trots att jag tecknat tystnadsförbindelse med banken var Wennergren noggrann med att inte låta mig se strängt sekretessbelagda handlingar. I en PM av den 27 januari 1966 beskriver Wennergren arkivbeståndet och framlägger förslag till åtgärder och förvaring av arkiven. Han tar redan här tidigt upp problematiken med databehandling av vissa rutiner.

Även gallringsfrågor togs tidigt upp i våra samtal och viss gallring utfördes i dotterbolag och kontorsarkiv. Wennergren uttryckte en viss ovilja att spara skadade handlingar och tog skadan till intäkt för att förstöra hela serier av handlingar. År 1985 diskuterades deposition av bankens arkiv i landsarkivet i Göteborg.

Wennergren hade dittillsdags varit motvillig till detta med hänvisning till banksekretessen. Följden av diskussionerna blev dock, att vissa utrymmeskrävande räkenskapsböcker omgående skulle överlämnas till landsarkivet, vilket också skedde.

Vidare överenskoms i maj 1985, att de övriga så kallade "historiska" arkivet, som vid denna tid förvarades i en hyrd bostadslägenhet och i en gårdslokal på Otterhällan i centrala Göteborg skulle, efter avslutad "sortering", överlämnas till landsarkivet. Arkivbildningen omfattade Götteborgs Privatbank, Götteborgs Enskilda Bank, Götteborgs Bank, Götteborgs Bank, Göttabanken, Gotabanken samt Hallands Enskilda Bank och Bohusläns Enskilda Bank.

Vidare ingick en rad filialkontors och expeditioners arkiv. Kopparbergs Banks, Stockholms Diskontobanks, Smålandsbankens och Marstrands banks arkiv, som vid denna tidpunkt förvarades på sina respektive stationeringsorter, skulle också levereras.

Tyvärr avbröts arbetet med depositionen genom Wennergrens tilltagande ålder och sedermera hans död den 2 mars 1991, då ingen fanns som kunde axla hans mantel. Överlämnandet av arkivet sköts på framtiden.

Torsten Wennergrens insats för att bevara bankens arkiv var omfattande och han lade ner ett gediget arbete för att från olika håll föra samman och sortera bankens historiska arkiv.

Wennergren var inte bara en hängiven ekorre, som samlade för forskningen väsentlig dokumentation kring bankkoncernens interna och externa utveckling, såväl tryck som handskrift, utan även en flitig forskare. Han tillbringade många och långa stunder i landsarkivets forskarsal för att kartlägga bankens historia.

Hans arkivarbete har lämnat spår i det bevarade huvudarkivet i form av vissa protokolls-, dagboks-, korrespondens-, dossier- och räkenskapsserier och hans forskarnit finns dokumenterat i diverse småskrifter, som till exempel Göteborgs Intecknings Garanti 1869-1969 och i promemorior. Som tack till landsarkivet i Göteborg för vänligt bemötande testamenterade han en penningssumma, vilken för att hedra bankmannen och göteborgaren Torsten Wennergren kom att användas till bokutgivning (Arkiv i Väst 3).

Återupptagen kontakt

Kontakten om Göteborgs Banks med flera bankers arkivförvaring återupptogs i början av 1995.

Avtal mellan Nordbanken och landsarkivet i Göteborg slöts den 3 oktober 1996, vari reglerades villkoren för depositionen av Göttabankens med flera arkiv. Särskilt betonas, att "arkivalierna" skall hållas tillgängliga för forskning på bankens villkor enligt följande:

"Banken beslutar rörande ansökningar att få ta del av Arkivalierna. Sådant ansökningshandling skall skickas till den arkivansvarige inom Banken och av skrivelsen skall syftet med undersökningen klart framgå"

Vidare åläggs landsarkivets personal total tystnadsplikt nu och allt framgent om sådant som kan vara av konfidentiell natur beträffande bankens egna eller dess kunders förhållanden.

Landsarkivets utlåningspolicy för allmänna handlingar är som tidigare framgått den rakt motsatta. Enligt Tryckfrihetsförordningen efterfrågas vid utlån av statlig handling varken forskarens identitet eller skäl för forskning. Endast i samband med sekretessprövning efterfrågas namn och orsak, om det kan ha betydelse för prövningen.

Även de enskilda arkiven utlånas normalt för allvarligt syftande forskning utan några som helst villkor. Dock har utlån ur vissa arkiv, som anförtrots oss, villkorats som tidigare nämnts. Endast för några arkivtyper (advokat-, bank-, präst-, läkar- och därmed besläktade arkiv) prövas varje utlån av arkivägaren eller motsvarande.

Att detta tillvägagångssätt drabbat just bankarkiven är förstaeligt men djupt olyckligt, då bankarkivens innehåll för såväl universitets- som lokalhistorisk forskning är betydelsefullt. Hittills har bankarkiven levt en skyddad tillvaro i bankernas djupa källarvalv, oförtecknade och oregistrerade samt skyddade från insyn och tillgänglighet av en armada av lojala banktjänstemän. I och med överlämnandet av arkiven till den 100-åriga landsarkivorganisationen och genom förtecknandet, gallringen och redovisningen av arkiven i förteckningar och arkivbeskrivningar kommer trycket på tillgänglighet från allmänhetens sida och särskilt från lokalhistoriker, hembygdsforskare och släktforskare att starkt öka. Även universitetsforskningen kommer naturligtvis att stimuleras genom överlämnandet

Arkivbeskrivning

Innehållet i arkiven är mycket differentierat och stora delar av Göteborgs Banks arkivbildning är välbevarad från mitten av 1800-talet till vår tid. Allmänt sett består huvudkontorets arkiv av de sedvanliga arkivserierna; bolagsstämmans, styrelsens och direktionens protokoll och protokolls-bilagor 1847 - 1990, kopior av utgående skrivelser och sekretariatets korrespondens 1847 - 1990, direktionskorrespondens, aktieböcker samt räkenskaper som huvudböcker, journaler, kassaböcker, memorial, avräkningsböcker och omkostnadsverifikation.

Bankens egen verksamhet speglas förutom i de ovan nämnda handlingarna även i en rad specifika arkivhandlingar.

Personalhandlingarna med löneräkenskaper ger en mycket inträngande bild av bankens personal.

Fastighetsdeklarationerna finns bevarade för bankens omfattande fastighetsbestånd.

Vidare finns en rad ämnesordnade serier av det mest skiftande innehåll, som till exempel konferenshandlingar med föredrag 1918 - 1977, handlingar rörande grundandet av banken, emissionshandlingar och aktiehandlingar.

Omfattande serier utgör lokalkontorens (avdelningskontor, filialer och expeditioner) balansrapporter med mera, material som återfinns insatta alfabetiskt i pärmar.

Handlingar rörande övertagna och andra banker (svenska och utländska i 50 volymer), som bland annat innehåller protokoll och räkenskaper för spridda år. Dessa serier är mycket sporadiskt bevarade. Akter rörande företag, föreningar, stiftelser och enskilda personer (kunder) utgör mycket omfattande serier 1875 – 1980 och innehåller redovisningar för kundernas ekonomiska ställning, korrespondens, värderingar, avtal, kontrakt med mera

Företagsakterna, som ordnats och förtecknats i alfabetisk ordning, består i huvudkontorets arkiv av sammanlagt 600 arkivkartonger och utgör ett för ekonomisk historisk forskning viktigt material. Ett omfattande material utgör också boutredningsakter, stiftelseredovisningar, notariats- och juristavdelningarnas aktmaterial, som innehåller boutredningar, arvskiten, deklARATIONER, avtal och kontrakt för tiden 1970 – 1990 och som delvis förvaras på pall i oordnat skick. Tyvärr saknas i stort sett sökmedel såsom diariér eller register till dessa. Trots att här kan förekomma till exempel originalhandlingar kring Göteborgs Banks köp av en annan bank är det tveksamt om det är värt den stora arbetsinsats som krävs för att göra materialet tillgängligt. Tills vidare bör det omhändertas för framtida förvaring och genomgång.

I kapital- och sparkasseräknenskaperna upptas detaljerat kundernas insättningar och uttag och härav framgår klart deras behov av kapital, deras kreditvärdighet och soliditet med mera.

Tyvärr upptas kunderna i kontonummerordning och någon förvandlingslista har ej återfunnits. Ett viktigt kundmaterial utgör även låneböcker, depositionslistor, avskrivningsböcker och engagemangböcker. I huvudarkivet finns vidare för perioden 1935 – 1960 dagboksanteckningar för bankdirektörerna Thorsten Bengtsson, Erik Bengtsson, Wilhelm Graf. Einar Lyberg, Einar Ohlsson, Fredrik von Sydow, Sven Raab och Torsten Wennergren med flera, vilka behandlar såväl världshändelser som små vardagliga händelser i bankens verksamhet. Här kan finnas utredningar, förarbeten till avtal, kundbesök, referat av samtal med mera. Till delar av materialet finns sakregister på kort och det kompletteras av en omfattande direktions-korrespondens och av en stor serie reseberättelser och resehandlingar. Detta dagboksmaterial är helt unikt och ger detaljerad bild av bankverksamheten på olika plan.

Särskilt bör Serien Amerikaärenden kommenteras. Serien består av ett stort antal redovisningar från 1020-talet och framåt för Amerika-arv med uttömmande uppgifter om respektive arvingars bostadsadresser i Amerika. Dessutom finns ett samtida upprättat personregister till akterna, som innehåller korrespondens, avtal, boutredningar, arvskiten med mera.

Vidare finns här en omfattande samling fotografier och tidningsurklipp, som delvis sammanförts av Wennergren, vilka finns dels insatta i album och dels i form av glasplåtar.

Avdelnings- och expeditjonskontorens eller filialkontorens arkivbildning är betydligt sämre bevarade än huvudkontorets och de uppköpta bankernas arkiv.

Dels finns dessa upptagna under huvudavdelningen F i huvudkontorets arkiv som en alfabetisk serie (en pärm per kontor), som huvudsakligen innehåller balansrapporter, dels finns de, då de uppnått en viss storlek, upptagna som egna arkivbildningar: Stockholm, Halmstad, Falkenberg, Uddevalla, Marstrand och Örebro.

Övertagna och uppköpta med flera bankers handlingar återfinns, då arkivbildningarna endast omfattar en eller ett mindre antal volymer under huvudavdelningen F i huvudkontorets arkiv (totalt 50 volymer). serien omfattar inte bara dotterbanker utan här återfinns även sporadiskt handlingar rörande bankkontakter i Sverige och i utlandet.

Vissa föregångares handlingar har hållits samman för sig och fått bilda egna arkiv.

Av dessa utgör Bohusläns Enskilda Bank 1866 – 1905, Smålandsbanken 1817 – 1972, Skaraborgsbanken 1866 – 1985 och Hallands Enskilda Bank 1856 – 1905 de största arkivbildningarna och deras arkiv omfattar i stort samma huvudserier

som huvudkontoret: bolagsstämmo- och styrelseprotokoll, aktieböcker, direktionskorrespondens, sparkasseräkningar, räkenskaper, företagsakter med mera.

Till Skaraborgs läns enskilda banks protokoll finns särskilt sakregister 1920 – 1980.

Marstrands Sparbanks och Göteborgs Banks i Marstrand arkiv överlämnades 1978, då de återfanns delvis svårt fuktskadade i Marstrands södra strandverk i hamnen. Tillsammans med det ny-levererade materialet omfattar Göteborgs Banks i Marstrand arkiv tiden omkring 1910 – 1940. Marstrands Sparbanks arkiv omfattar handlingar 1858 – 1922.

Ett av Göteborgs Bank sedan 1958 helägt dotterbolag GIGAB (Göteborgs Intecknings Garanti AB), från 1980-talet benämnt Gota Finans, överlämnades i två omgångar 1958 och 1992 till landsarkivet i samband med företags konkurs. Arkivet omfattar bolagsstämmoprotokoll 1869 – 1992, styrelseprotokoll 1870 – 1992, aktieböcker 1904 – 1966, fastighetsakter, tidningsklipp med mera.

Biblioteket

Slutligen måste biblioteket, som beräknats utgöra cirka 3 500 band, redovisas. Efter leverans av arkivet till landsarkivet i Göteborg togs omedelbart itu med genomgång av det stora oordnade biblioteket, vilket kunde tänkas komma till användning vid ordnandet av arkiven. Boktitlarna lades in på data och redovisades i fem "Paper".

Biblioteket är nu uppställt på hyllor i forskarsalen i landsarkivets depå Polstjärnan och används flitigt av våra forskare. Biblioteket är mycket differentierat och omfattar svensk och utländsk litteratur i en rad olika ämnen: historia, personhistoria, topografi, ekonomi med handel, industri, hantverk och kommunikationer, ekonomisk historia, samhällsväsen med nationalekonomi, företagsekonomi, bokföreläsning, statistik och juridik.

Biblioteket behandlar svenska och internationella förhållanden och tyngdpunkten utgörs av naturliga skäl av bank- och skattelagstiftning, bank- och företagsmonografier och bankväsen.

Trycket är i allmänhet från 1910-talet och framåt till och med 1980-talet. Här återfinns även en rad uppslagsböcker, lexika, periodica och riksdagstryck.

Särskilt bör betonas att här finns en rad svåråtkomliga småtryck, matriser och utländska tidskrifter.

Slutord

Genom överlämnandet av Göteborgs Banks med flera arkiv till landsarkivet i Göteborg och till andra arkivinstitutioner runt om i Sverige har Nordbanken gjort en kulturell insats, vilken på sikt i hög grad kommer att gynna svensk forskning. Göteborgs Banks med flera arkiv angår i första hand Västsverige och hör naturligt hemma på dess främsta lokalhistoriska arkivinstitution.

Landsarkivet i Göteborg tackar för det goda samarbetet under ordnings- och förteckningsarbetet och hoppas på ett fortsatt gott samarbete för att till exempel lösa frågor om utlån av handlingar med mera.

A-ANTI KVITETER

KÖPER - SÄLJER - BYTER

MYNT, FRIMÄRKEN, VYKORT, ANTI KVITETER

Sune Andersson

Bost. 031/87 55 77

a-antikviter@telia.com

Södra vägen 75
412 54 Göteborg

Tel. 031/18 14 55
Mobil 0703/18 14 55

Helfrid i det Heliga landet

Fortsättning från förra nr.

På sjukhemmet behandlades alla olika sorters åkommor.

Ögonsjukdomen trakom hörde till de vanligaste åkommorna i området och hotade att göra den smittade blind. Ögonoperationer var därför en vanlig behandling, men man behandlade också malaria, olycksfall och utförde förlossningar. De fattigaste fick sjukvården kostnadsfritt men de som hade råd skulle betala en symbolisk summa motsvarande några svenska ören för behandling och medicin. Under årens lopp byggdes den lilla kliniken ut för att mer lämpa sig för arbetet.

I november 1913 lades första grundstenen till det moderna sjukhus som Dr. Ribbing från första början försökt få till stånd att bygga. Vad de engagerade vid sjukhemmet inte visste när de firade påbörjandet av sjukhusets byggnad var att de ett år senare skulle befinna sig i Sverige igen och att det i Europa skulle rasa ett krig.

De båda världskrigen, ekonomiska kriser och det politiska läget i området gjorde att sjukhusets verksamhet låg nere i flera omgångar under mitten av 1900-talet. Sedan 1967 fungerar det som regionsjukhus och driften bekostas för närvarande av det palestinska självstyret för de autonoma

Texten kommer ifrån en utställning på Göteborgs Landsarkiv där det hade en utställning 2015-2016

områdena medan Jerusalemsföreningen står för investeringskostnader. Skolan drivs än idag och syftar främst till att ge flickor utbildning. Idag är föreningens uttalade syfte att stärka kvinnans ställning genom undervisning, bidra till fred och försoning över religions- och kulturgränser samt stödja den kristna minoriteten i Betlehem.

Livet i Betlehem

Det tunga arbetet och det varma klimatet gjorde ibland livet svårt för personalen på sjukhemmet. Dr. Ribbings familj drabbades i omgångar av både malaria, lunginflammation och smittkoppor. Julen 1911 var Helfrid svårt sjuk i tyfus men tillfrisknade i februari 1912. Trots att vardagen ofta var arbetsam utvecklades goda förhållanden både mellan personalen och i kontakten med patienterna. Personalen fick ibland längre ledigheter och de besökte då ofta städer och platser som de läst om i Bibeln eller som var intressanta på andra sätt.

På resorna plockade Helfrid på sig stenar, snäckor och andra saker för att minnas och kunna berätta om platserna hon besökt. arbetade på sjukhuset till de varma källorna i Hamam-Ez-Zerka inte långt från Döda Havet.

»Det var, om jag ej minnes orätt, fyra dagar vi stannade där nere och delade ödebygdskällornas enkla badliv [...] Alla levde där om varandra i bästa endräkt. Så gick dagen, medan de enkla sysslorna för livets nödortf omväxlade med baden och vilan, och natten kom med de tindrade klara stjärnorna på det mörka fästet [...] Men gärna tänker jag tillbaka på färden till de heta ödemarkskällorna och låter blicken vila på några små runda stenar, som jag medtog såsom minnen därifrån; de äro på en sida ljusgula med en turkosfärgad ring omkring samt blankslipade. Och hela färden står åter så levande för mitt minne.«

Krigsutbrottet och resan hem

1914 fick Helfrid tillåtelse av styrelsen att resa hem till Sverige för ett halvår. Hon såg fram emot att få komma hem till Göteborg och få träffa sin syster Agnes.

Hennes förhoppning var att där få vila upp sig lite men också att föreläsa om föreningens arbete i Palestina, för att sedan återvända till sin plats som husmoder. Under sommaren eskalerade oroligheterna i Europa, och den planerade resan ställdes tills vidare in.

Tillvaron för Helfrid och den övriga personalen vid sjukhemmet förändrades drastiskt i början av augusti 1914 till följd av första världskrigets utbrott. Palestina ingick i det Osmanska riket som var allierat med centralmakterna Tyskland och Österrike-Ungern.

I och med krigsutbrottet försvårdades postgången och i Palestina stängdes alla banker. Missionsstyrelsen i Sverige kunde inte längre skicka pengar till verksamheten i Palestina och läget blev allt mer oroligt.

Eftersom Gustaf Ribbing och hans familj hade befunnit sig i Sverige sedan början av året var kvinnorna ensamma kvar på sjukhemmet.

Det gick upp för dem att de inte kunde fortsätta verksamheten och att de var tvungna att lämna Palestina. Genom rykten fick de höra att sista båten mellan Jaffa och Port Said i Egypten skulle gå den 7 september.

Det dröjde dock till slutet av månaden innan de svenska sjuksystrarna äntligen fick ett telegram från Sverige, med information om att de genom svenska konsulatet skulle få hjälp att ta sig till Port Said. Där väntade pengar för att fortsätta resan hem.

Då hade den svenska personalen fyra dagar på sig att stänga sjukhemmet, packa och ta farväl av sina vänner i Palestina.

Den 5 oktober 1914 lämnade de svenska kvinnorna Betlehem.

Resan hem blev komplicerad, resesällskapet fick ta många omvägar och stötte ofta på problem i tullen. Från Jaffa tog kvinnorna båten till Port Said, och efter några dagar i Egypten lyckas de till slut få komma med på en båt till Malta.

Från Malta kunde de ta sig till Marseille och sedan vidare genom Gibraltar sund, som de passerade den 21 oktober. Några dagar senare anlände de till London där de tog tåget till Dundee i Skottland. Från Dundee reste de till slut mot Göteborg med den svenska ångaren Balder. Det var kraftig sjögång och havet sades vara minerat, men färden gick bra och den 3 november kunde de äntligen skymta Vinga fyr.

Palestina och Första världskriget

Palestina var vid förra sekelskiftet en del av det Osmanska riket. Detta hade i flera århundraden varit en stormakt i regionen, och under perioder kontrollerat Anatolien, nordafrikanska Medelhavskusten, stora delar av arabvärlden och sydöstra Europa.

Osmanska rikets makt över dessa territorier kom att försvagas, vilket ledde till att det under 1800-talet kallades för »Europas sjuke man«.

Nationalistiska strömningar utmanade rikets makt och under 1800-talet blev bland annat Grekland, Rumänien och Serbien självständiga. Samtidigt pågick maktkamper gentemot andra stormakter. Innan Svenska Jerusalem-föreningen bildades fanns det en snarlik tysk förening, och svenska föreningens grundare biskop von Schéele ville att Sverige skulle engagera sig på

ett liknande sätt. Han sökte stöd hos kung Oskar II, som stöttade bildandet av föreningen på det villkor att den skulle vara en helt och hållet svensk organisation och inte underordnad den tyska föreningen. Detta kom senare att bli betydande för föreningens överlevnad under de två världskriegen.

År 1917 invaderades Palestina av Storbritannien. De tyskar som då arbetade vid missionsverksamheter i landet var tvungna att fly. Den tysk-svenske teologen Gustaf Dalman var svensk generalkonsul i Jerusalem mellan 1911-1921, och även föreståndare för det tyska arkeologiska institutet i Jerusalem. Han var vän med Helfrid och hade ett stort engagemang i Svenska Jerusalemföreningen. Under och efter kriget höll Dalman och Helfrid tät kontakt, och genom sina brev uterrättade han henne om situationen i Palestina.

Sedan krigets utbrott hade fattigdomen i området ökat och koleran härjade.

I mars 1917 beskrev Dalman för Helfrid hur folk dog av hunger och sjukdomar i Palestina. Dalman var mycket kritisk till briterarnas styre. Från sitt hem i Tyskland skrev han den 29 november 1917:

»Just nu gå ängsliga tankar till Jerusalem. Må landsflykt för Englands rövareband blifva dess del. Vi känna Englands metod från Egypten «
Men inställningen till Englands styre var blandad.

Många i Svenska Jerusalemför-
eningen ansåg att ett brittiskt styre
var bättre än ett turkiskt medan andra
var mer kritiska. År 1921 blev Lewis
Larsson svensk generalkonsul i Pa-
lestina. Även han hade brevkontakt
med Helfrid.

Den 29 september 1920 skrev
han och berättade om sin nyfödde
son: »Har nyligen fått en ny medlem
till min lilla familj. Den 20 denna
månad fick vi oss en rar liten gosse.
Han har fått namnet Edmund Henry
efter den store engelske generalen
som frigjorde Jerusalem och Pales-
tina från turkarnas välde.» Senare
samma år skrev Dalman till Helfrid
angående Lewis eröfrare.«

Hemma i Sverige

Under kriget låg föreningens verk-
samhet i Palestina nere och framtiden
var oviss, men de tre kvinnorna räk-
nade med att återvända till Palestina
när det väl skulle bli fred igen.

I Sverige deltog syster Ruth i en
kurs vid barnmorskeanstalten i
Stockholm för att så småningom
kunna assistera vid förlossningar på
sjukhemmet i Betlehem.

Syster Greta arbetade via Röda
Korset på en militärförläggning i
Norrland.

Helfrid bodde med sin systers fa-
milj i Vasastan i Göteborg och äg-
nade mycket tid åt föreläsningar och
insamlingar till föreningen. Bland
annat skrev hon häftet *I Jerusalem
och Betlehem vid högtiderna* som
kom ut 1916 och som såldes till för-
mån för sjukhemmet.

Föremålen som hon hade samlat på sig
under åren i Palestina försågs med små
beskrivande lappar och placerades i det
stora skåp som nu ingår i utställningen.

Med föremålen kunde Helfrid ge-
nom utställningar och föreläsningar
berätta om Palestinas historia och kul-
tur, och samtidigt samla in pengar till
föreningens arbete.

Ingen av den personal som lämnade
sjukhemmet i Betlehem 1914 kom att
återvända till Palestina. Dr. Ribbing
avled 1918 i spanska sjukan och under
flera decennier hade föreningen pro-
blem med att fortsätta verksamheten i
Palestina.

Helfrid Jönsson levde till sin död
1951 med systemns familj i Göteborg.
Hon höll genom hela livet kontakt med
de vänner hon fått i Palestina, bland
annat sjuksköterskan Ruth Berthelius.

Inte heller Ruth återvände till sjuk-
hemmet, på grund av oroligheterna i
området anslöt hon sig istället 1920 till
den svenska läkaren Fredrik Kugel-
bergs missionssjukhus i Tirupputtur i
Indien.

Ruth sörjde dock att hon aldrig kom
tillbaka till Palestina och skrev till Hel-
frid från Indien i januari 1921:

*»Min Palestinakärlek får jag
gömma nederst nere i mitt hjärta, men
där kommer den alltid att finnas.«*

Bara fem månader efter sin ankomst
till sjukhuset i Indien insjuknade Ruth
i lunginflammation och avled efter
några dagar.

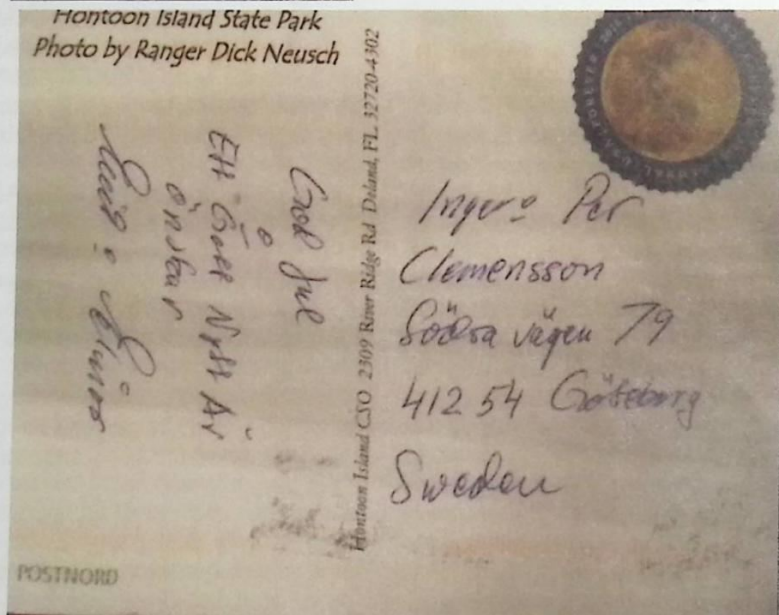
Vad som kan hända på posten

Detta vykort kom å posten till oss 3/2 2017, undertecknarna Erik o Eivor var mina kusiner men tyvärr dödantecknade 1992 o 1996 under namnet Hultin i Malmö.

Per Clemensson

Tänk om vykortet kunde berätta var det varit under alla år (red anm)

Arkiv och filateli

av Per Clemensson

Från Nordisk arkivnytt nr 1, 15 mars 1974

Genom de under hösten 1973 upp-
dagade stölderna vid svenska arkivin-
stitutioner av förfilatelistisk förfila-
teli(stämplarna före frimärkets infö-
rande 1855) material har det fram-
gått, att svenskt arkivväsen endast i
ringa mån varit medveten om de
stora filatelistiska värden, som ligger
gömda i statliga, kommunala och
enskilda arkiv.

Med anledning av utredningen
rörande stölderna har inom Riksarki-
vet flera projekt initierats för att
skydda arkiven från tillgrepp och för
att inleda samarbete med Postmu-
seum och branschens organisationer.

Denna redogörelse avser att i
korthet ge information om svenskt
postväsen samt svensk förfilateli och
filateli. Genom gammal hävd ålåg det
allmogen i Sverige att befordra Ko-
nungens brev och ärenden. Först i
början av 1600-talet etablerades en
statlig svensk kurirpost, vilken 1620
blev tillgänglig för allmänheten. Tid-
punkten för ett organiserat postväsen
i Sverige med utgreningar till de
svenska provinserna i utlandet date-
rar sig till 1636, då förordning om
Postbåden utfärdades. I denna stad-
gas, att på varannan eller var tredje
mil skulle finnas en bonde, helst läs-
kunnig, som ålades att med hjälp av

ett par drängar vidarebefordra posten. I
städerna anställdes lämpliga personer
som postförvaltare. Under förra hälften
av 1600-talet upprättades sålunda fem
postlinjer:

1. Stockholm – Norrköping – Jönköping
Markaryd – Helsingör – Hamburg
2. Stockholm – Västerås – Örebro –
Skara – Göteborg
3. Stockholm – Uppsala – Gävle –
Sundsvall – Luleå – Torneå
4. Stockholm – Falun
5. Stockholm – Åbo – Viborg – Riga

Alla posterna gick en gång i veckan i
båda riktningarna. 1677 lades postvä-
sendet under Kanslikollegium; tidigare
hade det skötts i privat regi som förlä-
ning. För Danmark utfärdade Kristian
IV den 24 december 1624 en
Forordning om Post-Bude, som blev
grundläggande för utvecklingen av
danskt postväsen.

Genom en ny dansk postförordning
1694 detaljreglerades de flesta postala
frågor i riket och förordningen inbe-
grep även Norge samt Schleswig och
Holstein.

I Norge hade postväsendet organi-
serats redan 1647. Det första land i
världen, som införde poststämplarna mer
allmänt, var England 1661.

I Sverige började poststämplar, som bekräftelse på att befodringsavgiften erlagts, att användas 1685: B med krona för betalt porto och F med krona för fribrev (= tjänstebrev).

I Handboken över svenska post- och makuleringsstämplar 1685 – 1951 upptages dessa stämplat under beteckningen Normalstämpel 1.

Dessa stämplat användes endast i Stockholm och de avskaffades i början av 1700-talet, då de ersattes av datumlösa namnstämplat i olika utföranden:

- Stockholms bandeau-stämpel 1708 – 1752 (normalstämpel 3),
- Stockholms rak-stämpel 1749 – 1819 (normalstämpel 4).

Under denna tid förekom namnstämplat endast i rena undantagsfall för andra orter än Stockholm, t.ex. Norrköping, Pernau, Riga, Reval. Först 1819 fick övriga 116 postkontor i Sverige namnstämplat i form av rak-stämplat (normalstämpel 4).

År 1830 ändrades poststämplaterna på så sätt, att år och dag tillkom i stämplaterna:

- bågstämpel 1830-talet (normalstämpel 6),
- fyrkantstämpel 1835 – 1860 (normalstämpel 7),
- cirkelstämpel 1850 och framåt (normalstämpel 10).

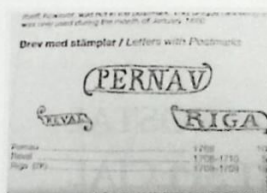
Vid sidan av dessa förekom fribrevsstämplat.

- halvcirkelstämpel för Stockholm och Nyköping 1823 – 1830 (normalstämpel 5; datumlös) och
- fyrkantstämpel för Stockholm 1835 – 1860 (normalstämpel 7).

Redan i början på 1800-talet förekom dessutom speciella datumförsedda poststämplar för svenska postanstalter i utlandet, t.ex. Lübeck, Hamburg, Greifswald och Stralsund.

I Danmark infördes bruket av stämplat först 1820 och dessa skulle då endast åsättas brev adresserade till utlandet. Från 1806 hade dock stämplat använts av den Köpenhamnska fotposten. I Norge kom stämplat ej att nyttjas på brev förrän så sent som 1845, och i Finland infördes post-stämplat, vilka var stavade på ryska, år 1812.

Förutom poststämplar finns på brevomslagen en skriven siffra, det s.k. karteringsnumret. Denna är vanligen placerad i övre högra hörnet och har sin motsvarighet i den brevkarta, som upprättades vid resp. postkontor och som medföljde posten från avgångsorten till ankomstorten.

Från Facit Postal VII
utgiven år 2004

På kartan antecknades adressaten namn och brevet vikt. På ankomst-orten anslogs kartorna på postkontorets vägg såsom kungörelse om att vederbörande hade brev att avhämta.

Frimärket infördes i England 1840 genom Rowland Hills postreform, som innebar enhetligt postporto inom landet.

I Danmark och Finland infördes frimärket 1851 resp. 1856. I Finland hade dock frankokuvert börjat utges redan så tidigt som 1845. Övergången till frimärken skedde i Norge den 1 januari 1855. Genom riksdagsbeslut den 5 december 1854 fastslogs för Sveriges del, att vid erläggande av porto på postkontor skulle begagnas frimärken fr.o.m. den 1 juli 1855. Frammärkena skulle placeras i övre vänstra hörnet på brevet framsida.

Samtidigt beslöts, att postlådor för brev skulle uppsättas vid postkontor och på ställen, där posten framforslades, på diligenser och ångfartyg.

Även i Sverige, liksom i övriga Norden, infördes enhetsporto, vilket innebar, att postbefordringssträckan ej längre spelade någon roll: försändelsens vikt blev helt avgörande för portots storlek.

Särskilt lokalporto för postbefordran inom de större städerna existerade dock ända till 1951. Efter 1855 var det endast fribrev, som befördrades utan frimärke.

Denna rätt upphävdes 1873, då i dess ställe särskilt tjänstefrimärke infördes, vilket kom att användas fram till 1920.

Den gamla postbondeinstitutionen hade successivt avvecklats under senare delen av 1800-talet för att slutligen upphöra 1870.

Efter frimärkets införande användes stämplor för makulering av frimärken och för speciella ändamål. I stämpelhandboken upptages ytterligare normalstämplor nr 11-61. Dessutom förekommer under frimärkstiden ett mycket stort antal specialstämplor.

Paketpoststämplor, lösenstämplor, järnvägsstämplor, registreringsstämplor, ångbåtsstämplor, ankommande- och avgäendestämplor, expresstämplor, minnespoststämplor m.fl.

Vid sidan av den här beskrivna allmänna posten, som kunde nyttjas av såväl privatpersoner som myndigheter, existerade vissa lokala postgångar.

Den mest omfattande av dessa var kronoposten, som befördrade post mellan olika landsstatstjänstemän, t.ex. mellan kronofogden och kronolänsmannen.

Denna post hade utvecklats ur budkavleväsendet och genom införandet av den allmänna posten 1636 blev kronoposten ett lokalt komplement.

Dessa lokala ämbetspost organiserades efter samma principer som allmänna posten med postbönder, men kronoposten utgjorde aldrig någon enhetlig organisation utan förhållandena växlade från län till län.

Filatelistiskt karaktäriseras dessa brev av att de var stämplade med kronor, ofta mycket primitivt, eller påtecknade med meanderslingor. Vidare saknar kronoposten karteringsnummer.

Särskilt bör i dessa sammanhang nämnas, att kronobrev, då de skulle befordras snabbt, försågs med en, två, tre eller flera hönsfjädrar i lacksigill och med instruktioner för brevbararen om sättet för brevets befordran ("brådskande", "ridande i traf") och tidpunkten för dess avlämnade ("inom fyra timmar vid vite av 10 Rdr").

Som exempel på andra lokala postgångar kan nämnas soldatpost och klockarepost. Dessa lokala postgångar övertogs av allmänna posten fr.o.m. 1874.

Av särskilt intresse för arkivväsendet är de olika typer av försändelser, som förekommer inom postväsendet.

Fram till omkring 1870 var det brukligt att breven veks och adressen skrevs på omslagen, vilka alltså utgjorde en enhet med brevtexten. Försändelsen tillslöts med hjälp av munlack eller lacksigill.

Arkivväsendets och filateliens olika intressen illustreras väl av att det som inom arkivväsendet kallas "bakar", nämnes på filatelistiskt språk såsom brevframsidor.

Ofta förekom även, att ett särskilt kuvertliknande omslag tillverkades av ett blad brevpapper, vilket sammanfogades med hjälp av munlack. På 1870-talet blev kuvertet mer allmänt förekommande.

Samtidigt, 1872, införde postverket s.k. frankostämplade kort eller brevkort och som en följd av denna nyhet tillkom vykortet, som under slutet av 1800-talet fick en mycket stor spridning. Postanvisningar och postförskott infördes redan 1866.

Orsaken till stölderna är otvivelaktigt den utomordentligt stora värdestegring, som kännetecknar den förfilatelistiska stämplarna före frimärkets införande 1855 och filatelistiska (frimärken och stämplarna efter 1855) marknaden.

Ur arkivväsendets synpunkt har tyvärr samlarintresset i stor utsträckning under senare år inriktats på helsaker, dvs brevomslag, kuvert, brevkort, vykort, postförskott o.dyl.

Inom förfilatelin existerar ej andra försäljningsobjekt än helsaker. inom filatelin däremot gör man skillnad mellan helsaker, ostämplade frimärken, stämplade frimärken och frimärksklipp.

Det är knappast möjligt att här redogöra för prissättningen av de olika objekten, men vissa riktlinjer kan givas. Förhållandet i värde mellan helsaker å ena sidan och stämplade frimärken eller frimärksklipp å andra sidan är i många fall som 15 till 1.

Ett förfilatelistiskt brev med fullständigt eller del av textinnehåll har oftast ett mervärde på c:a 20 pct.

Är brevets innehåll av postal eller kulturell karaktär stiger värdet avsevärt. Försäljningen av förfilateli och filateli sker huvudsakligen genom frimärksaffärer, på auktioner och samlare emellan (genom byte) på klubbar och föreningar.

Av dessa försäljningssätt erhålles de högsta priserna på auktioner. Som likriktare av priser fungerar

Frimärkshuset AB:s specialkatalog Facit över de nordiska ländernas frimärken och Sveriges Filatelist-Förbunds priskataloger över svenska post- och makuleringsstämplar samt över Sveriges frimärken och helsaker.

Katalogerna utkommer årligen. I övrigt regleras inköps- och försäljningspriser genom tillgång och efterfrågan. Värderingsnormerna för frimärken är betydligt mer invecklade än normerna för förfilateli.

Vid prissättningen av frimärken tager man hänsyn till ett flertal faktorer: färgnyanser, valörer, upplagor, frankering, mottagningsland, tid, papperskvalitet, tryckteknik, perforering, gummering, felaktigheter, stämplor m.m.

Som tumregel gäller vid försäljning av objekt till frimärksaffärer, att säljaren erhåller c:a 50 pct. av katalogpriset. Med god kvalitet följer naturligtvis goda priser. Vid auktioner erhålles katalogpriser och ofta betydligt däröver.

Omfattningen av försäljningen av förfilateli och filatelistiska helsaker har under de senaste 10 åren ökat i avsevärd grad.

Vid genomgång av auktionskataloger för ett antal auktionsfirmor har kunnat konstateras, att brev och brevomslag från tidigt 1600-tal och fram till omkr. 1875, vilka härrör ur statliga, kommunala och enskilda arkiv, ymnigt förekommer i marknaden. Naturligtvis är det helt felaktigt att anse alla dessa objekt såsom stulna från arkivinstitutioner; de har säkerligen till den alldeles övervägande delen kommit ut på marknaden helt lagligt genom försäljning av sterbhus, företag, fastigheter m.m.

Det står dock klart, att man genom samarbete med branschens organisationer kan dels i viss mån skydda arkiven mot tillgrepp och dels komplettera arkiven med nyförvärv genom kopiering.

Lär dig allt om gammal handskrift

Goda nyheter för dig som sitter hemma och vändas över kråkor i kyrkböcker och andra handskriftsutmaningar – den 17 mars släppte Sveriges Släktforskarförbund en ny handbok i ämnet! Boken som har titeln "Vad står det?" får nummer 14 i förbundets serie.

Den är skriven av de erfarna släktforskarna Ulf Berggren och Elisabeth Thorsell.

Steg för steg guidar de dig igenom vanliga och ovanliga exempel och tar upp alla de utmaningar du kan stöta på när du ger dig i kast med gamla, handskrivna källtexter.

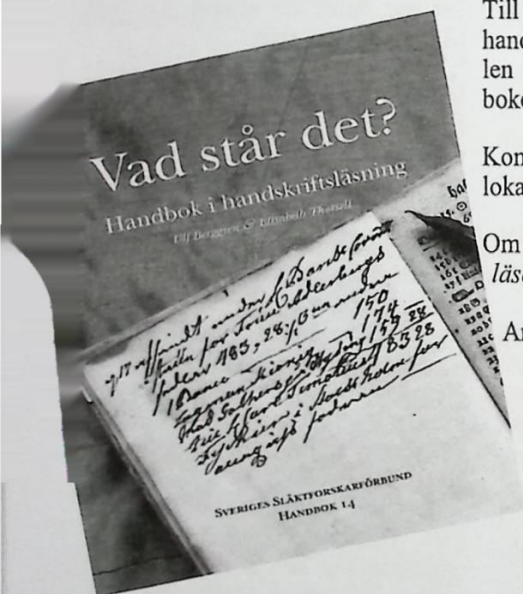
Du lär dig allt om den tyskgotiska handstilens alla egenheter och får tips som gör det möjligt att komma runt hindren. Även källtexter skrivna med latinsk handstil finns med, detta i syfte att underlätta för yngre släktforskare.

Till det som är nytt jämfört med tidigare handskriftsläsning guider hör att exemplen är hämtade från hela landet och att boken är helt i färg.

Kommer att finnas till försäljning i GRS lokal så snart den levererats.

Om intresse finns kan vi bilda en läsecirkel kring boken (inte en kurs).

Anmäl intresse på 031-131226.

FISK i FOCUS AB

Måndag 9-18 Tis - Ons 7-19
 Tors - Fre 7-20 Lördag 7-18
 Söndag 12-18

031-703 05 25 0709-42 33 01

fiskifocus.se

La Fleuriste

ART FLORAL DEPUIS 1912

*Den välrotade blomsteraffären i Vasastan frösåddes redan 1912, Med gröna fingrar & spirande inspiration går vi nu in i det nya seklet. Välkommen till oss på hörnet av Aschebergsg & Engelbrektsgatan,
 Instagram: la fleuriste eller www.lafleuriste.se
 Tel 031-711 20 82*

"Vad hände i Uppsala" eller "vad har jag för nytta av förbundet"

Tillsammans med ca 170 andra släktforskarföreningar är Göteborgs-Regionens Släktforskare medlem i Sveriges Släktforskarförbund. Förbundets syfte är att verka som den sammanhållande länken inom släktforskar-Sverige. Fördelarna att vara med i förbundet är många för både föreningen i sig och därmed för dess medlemmar som grupp – men även för varje enskild medlem var för sig. Förbundet driver frågor "uppåt" och "utåt": gentemot myndigheter som t.ex. när förbundet kraftfullt gick emot att man ville ta bort sockenin- delningen i folkbokföringen – och lyckades. Man knyter kontakter och arbetar på bredden gentemot andra förbund (Hembygdsförbundet bl.a.) och företag (ArkivDigital, Ancestry m.fl.) för att få bra avtal för medlemsföreningarna och även deras enskilda medlemmar.

Vidare försöker man upprätthålla en "omvärldsbevakning" för att se vad som händer vid släktforskarhorisonten – vad som kan hota eller underlätta livet för oss släktforskare. Samrådskonferens, tidigare kallad ordförandekonferens, är ett sätt för förbundet att direkt möta medlemsföreningarna och diskutera frågor som är aktuella.

I år var ekonomin, kursledarutbildningar och framtida tillhandahållande av "CD-skivor" som inte fungerar i nya datorer, om USB-minnen som också kommer att få ett "bäst-före-datum". Hur kan förbundet underlätta för föreningar som vill sälja sina register och annat material?

Vill föreningarna ha hjälp? Mycket givande och, för en nybliven ordförande, lärorika diskussioner som nu kan föra förbundet framåt i sin utveckling och öka nyttan för medlemsföreningarna och dess enskilda medlemmar.

Förutom att du är försäkrad i samband med föreningens aktiviteter, både möten och resor, får du också ett flertal förmåner som enskild individ när du handlar produkter hos oss i föreningen, hos förbundet samt hos några leverantörer av våra kära släktforsarsidor "på nätet":

- *Du handlar produkter till medlemspris från förbundets bokhandel.*
- *Du får 25 % rabatt på Ancestrys World Deluxe abonnemang.*
- *Går du relevanta kurser i GRS kan du få fördelaktiga elevabonnemang hos både ArkivDigital och SVARs Digitala forskarsal.*
- *Du har 20 % rabatt när du trycker din egen släktbok hos Minbok.nu.*

Resultatet av diskussionerna kommer att synas vid Förbundets årsmöte i augusti. Och på tal om det. I år är Halmstad värd för Släktforskarlagarna. Många och spännande föreläsningar tillsammans med rekordmånga utställare, däribland GRS, gör evenemanget väl värt att besöka. I år kommer *Rolfs Buss och Flyg* att arrangera bussresor på söndagen från ett flertal platser i Västsverige.

I priset ingår inträde till evenemanget. Har du dessutom inte provat ArkivDigital kan du få ett provabonnemang på en månad som du hämtar ut i deras monter på utställningen.

Ett spännande arkiv

År 1950 kom företagsidén upp att systematiskt börja fotografera alla Sveriges lantgårdar från luften. Uniformerade säljare knackade på i gårdarna och en hel del tavlor beställdes. Mot tillägg blev den färglagd. Men merparten av motiven förblev osålda, och rullarna med filmer blev liggande. Först inpå 20- hundratalet väcktes materialet till liv, och alla gårdsbilderna gavs en ny framtid genom att hela beståndet lades ut på nätet. På hemsidan kan nu vem som helst ta del av bilder på tiotusentals lantgårdar från hela landet. Det är de bevarade 1950-talsmotiven, där det finns gott om

Du kan läsa mer om både Släktforskarlagarna och bussresan på www.sfd2017.se.

Vi kommer även att ha information i föreningslokalen. Under våren kommer två nya handböcker: *VAD STÅR DET?* – en vägledning i handskriftsläsning, av Ulf Berggren och Elisabeth Thorsell samt en ny bok om Emigrantforskning – med källor ut- anför Sverige: *EMIGRANTFORSKA PÅ NÄTET*, av Ted Rosvall och Anna-Lena Hultman

Lisbet Rodin

hässjor och hästar som drar redskap, men tidstypiskt nog inte en enda TV-antenn!

**Alla kan betrakta
inget abonnemang krävs**

Och vill man ha bra detaljrikedom är man välkommen att beställa. Du är också välkommen bli medlem. Då kan du lägga till egna fakta kring en bild: adress, tidigare ägare, koordinater eller egna minnen från platsen.

Intresserad?

Tag kontakt med

Johan Ahlén

0739 971916

www.flygfotohistoria.se

johan@flygfotohistoria.se

Nya böcker i GRS bibliotek

Biografiskt lexikon för Finland.

Del 1 = Svenska tiden Svenska Litteratursällskapet i Finland Gåva

Biografiskt lexikon för Finland.

Del 2 = Ryska tiden Svenska Litteratursällskapet i Finland Gåva

Biografiskt lexikon för Finland.

Del 3 = Republiken A - L Svenska Litteratursällskapet i Finland Gåva

Biografiskt lexikon för Finland.

Del 4 = Republiken M - Ö Svenska Litteratursällskapet i Finland Gåva

Torp, torpare och torpinventeringar

Kjell Andersson & Per Clemensson m.fl.

Göteborgs Stifts Herdaminne 1620 - 1999

Anders Jarlet, Bengt O.T. Sjögren, Ann-Britt Johansson

Furbishers in Sweden - Svärdfejare i Sverige

Staffan Kinman

Skeppsbyggeri vid Göta älv i Tunge socken

Varfs- och Sjöfartshistoriska Föreningen i Göta älvdalen

Släktforskarens arbetsbok Jorge Lintrup

Göteborgsbokens dag

Plats: Landsarkivet lördagen den
1 april, kl 10.00-17.00

Göteborgsbokens dag är endagsmässan som presenterar böcker, författare, förlag och andra utgivare som alla bidrar till litteraturen om Göteborg.

Försäljning av böcker och intressanta föredrag, samt utdelning av priset Årets Göteborgsbok!
Arrangeras i samarbete med
Göteborgs hembygdsförbund.

**Bläck och Toner
för din Skrivare
Original, Pirat och
Återfyllda**

pappershornan.se

**Pappershörnan
Aschebergsgatan 40
411 33 GÖTEBORG
031-20 42 06**

Posttidning B

Avsändare:

GöteborgsRegionens

Släktforskare

Erik Dahlbergsgatan 36 B

411 26 Göteborg

GöteborgsRegionens Släktforskare
Bibliotek och Forskarplatser

**Erik Dahlbergsgatan 36 B, 411 26 Göteborg,
Öppet mån-fre 10.00-14.00
Vissa lördagar 10.00-14.00**

**Ring dock alltid först och kolla
bemanning samt lediga forskarplatser.
Tel. 031-13 12 26**

**Öppet även 1 timma före varje föreningsmöte
E-post: g.r.s@telia.com
Hemsida: <http://grs.forening.genealogi.se>
PlusGiro: 24 23 85-3
Organisationsnummer 857204—7564**